

ÅRSBERETNING 2017

VERDENSARV STEVNS

Årsberetning Verdensarv Stevns 2017

Resumé

2017 blev året, hvor den nye organisation Verdensarv Stevns faldt på plads. En ny og langt bredere forankret bestyrelse skabte det forum for drøftelse og udvikling af tiltag og koordinering af verdensarvsarbejdet, som er foreningens formål.

Det blev også året, hvor foreningens sekretariat blev samlet og flyttede ind i de flotte lokaler på Tinghuset, og derved fik en central placering i forhold til Stevns Erhvervsråd, Stevns Kommune og ikke mindst borgere, som færdes i Store Heddinge. I løbet af året ansatte foreningen en direktør, som, selv om ansættelsen kun var på 15 timer om ugen, kunne styrke rammerne for bestyrelsens og sekretariats arbejde.

I løbet af året var der fortsat fokus på afklaring af ansvarsfordelingen mellem Stevns Kommune, Verdensarv Stevns og Østsjællands Museum, og ved årets afslutning var en positiv proces i gang for at sikre, at også denne del falder på plads.

Med organisationen på plads, er der nu mulighed for en langt stærkere og mere effektiv indsats for verdensarvsarbejdet til glæde og gavn for mange. Foreningens arbejde har i 2017 haft fokus på styrket medejerskab, bæredygtig turisme og kommunikation.

Medejerskab har gennem hele verdensarvsarbejdet været et grundlæggende princip. I 2017 blev medejerskabet bredt yderligere ud, både gennem styrket kommunikation, afholdelse af åbne arrangementer i nye samarbejder, samarbejde med den lokale referencegruppe og ikke mindst ved udvikling af et nyt venneprogram og et langt stærkere partnerprogram.

Det nye partnerprogram, bliver udviklet med udgangspunkt i UNESCOs anbefalinger og i tæt samarbejde med Stevns Erhvervsråd, og giver virksomheder, foreninger og organisationer muligheden for at blive del af samarbejdet til glæde for både verdensarven, lokalbefolkningen og det lokale erhvervsliv. Verdensarv handler om at stå sammen om noget vigtigt.

Verdensarv Stevns tog også initiativ til genetablering af Stevns Kommunes Turismestrategiske Samarbejdsgruppe og påtog sig på opfordring opgaven som tovholder for at sikre implementering af kommunens strategi. En afgørende indsats baseret på UNESCOs program for bæredygtig turisme i verdensarvsområder. Måske ramte vi her "the missing link" for turismesamarbejdet i Stevns kommune.

De styrkede rammer har givet langt bedre muligheder for tydelig og samlet kommunikation fra de tre aktører bag verdensarvsarbejdet, Stevns Kommune, Østsjællands Museum og Verdensarv Stevns. Koordineringen er i løbet af året blevet indarbejdet som en mere naturlig del af samarbejdet, og får verdensarven til at stå tydeligere til fx presse, lokale og turismeaktører som VisitSydsjælland-Møn.

Også det omfattende og tidskrævende arbejde med monitoring fik en tur i 2017, hvor en større evaluering af monitoringens emner, metoder og ikke mindst kommunikation blev iværksat. Hensigten er at sikre, at vi monitorer på en måde, som understøtter medejerskab og giver maksimal effekt i forhold til bæredygtig udvikling. Netop de principper, som gennemsyrrer alt vores arbejde.

2017 blev året, hvor vi fik dokumentation for, at det går godt med verdensarvsarbejdet. Året blev nemlig rundet af med den glædelige besked, at forvaltningen af Stevns Klint som Verdensarv har opnået den bedst mulige evaluering fra IUCN/UNESCO i World Heritage Outlook.

På Stevns er arbejdet med verdensarv ambitiøst. Det tager i særlig grad afsæt i ønsket om samarbejde, ikke alene blandt de organisationer, som stod bag ansøgningen, men i meget høj grad også blandt en imponerende bred skare af enkeltpersoner, foreninger, virksomheder og organisationer, som ønsker at stå sammen om visionen om forvaltning og udvikling af verdensarven på et bæredygtigt grundlag.

Herfra en stor anerkendelse og tak til alle, som i 2017 har bidraget, så vi sammen kan leve op til verdensarvskonventionens ord og løfte ansvaret for Stevns Klint som verdensarv - for nuværende og kommende generationer.

Tove Damholt
Direktør

Indhold

Indhold.....	3
1. Baggrund.....	4
2. Organisation	5
3. Aktiviteter i 2017 jf. handlingsplan.....	7
1. Forum for drøftelse og udvikling af tiltag og koordinering	7
2. Kommunikation	9
3. UNESCO	11
4. Beskytte og bevare Stevns Klint	13
5. Medinddrage lokalbefolkningen.....	15
6. Erhverv og bæredygtig turisme	17
7. Markedsføring	18
8. Funding	19
9. Besøgscenter	19
10. Formidling og forskning.....	19
11. En veldrevet organisation.....	21

1. Baggrund

Stevns Kommune finansierer driften af Verdensarv Stevns og initiativer gennem årligt tilskud. Arbejdet er i 2017 planlagt gennem en handlingsplan, som grundlag for den årlige kontrakt mellem Stevns Kommune og Verdensarv Stevns.

Formålet med handlingsplan og årsberetning for foreningen Verdensarv Stevns er, at opfylde Stevns Kommunes ønske om at sikre, at arbejdet med verdensarven varetages og udføres optimalt og med klar ansvarsfordeling.

Det samlede arbejde omkring verdensarv koordineres i forvaltningsplanen for verdensarvsarbejdet. Udarbejdelse af forvaltningsplan og opfølgning på samme foretages af Stevns Kommune.

Nærværende årsberetning afrapporterer således alene foreningens drift og aktiviteter i 2017.

Formål – Verdensarv Stevns

Formålet med Verdensarv Stevns er beskrevet i Forvaltningsplan Stevns Klint 2017-20 samt i foreningen Verdensarv Stevns vedtægter.

Formål jf. Forvaltningsplan Stevns Klint 2017-2020:

Formålet med organisationen er at sikre, at ansvaret for Stevns Klint som verdensarv bliver varetaget på en bæredygtig måde og i overensstemmelse med verdensarvskonventionen, således som Slots- og Kulturstyrelsen, Stevns Kommune og Østsjælland Museum har forpligtet sig til gennem verdensarvsansøgningen.

Formål jf. Verdensarv Stevns vedtægter §3:

Foreningens formål er at udgøre et forum for drøftelse og udvikling af tiltag og koordinering samt gennemførelse af opgaver vedrørende Stevns Klint som UNESCO Verdensarv, jf. Forvaltningsplan Stevns Klint fra januar 2012, der udgør et bilag til den officielle ansøgning, med senere revisioner. Herunder og endvidere er foreningens formål at:

- arbejde for at beskytte og bevare Stevns Klint, herunder varetagelse af Stevns Klints enestående universelle betydning (således som begrebet er beskrevet af UNESCO)
- sikre kommunikation i forhold til UNESCO i forbindelse med bedømmelse af periodisk rapportering m.v.
- arbejde for at skabe retningslinjer for aktiviteter langs Stevns Klint
- søge finansiering af drift og udvikling af Stevns Klint, herunder til nye initiativer
- fremme forskning i geologi, natur og kulturhistorie relateret til Stevns Klint
- arbejde for formidling af Stevns Klints enestående universelle betydning (således som begrebet er beskrevet af UNESCO)
- arbejde for at medinddrage lokalbefolkningen i forhold til beskyttelse, naturpleje, formidling samt turisme og rekreativ udvikling i relation til Stevns Klint
- deltage i arbejdet for et eventuelt velkomstcenter relateret til Stevns Klint, eventuelt i tredjemands regi
- arbejde for målrettet markedsføring af Stevns Klint som besøgsattraktion ☐ arbejde for at UNESCO's retningslinjer bliver opfyldt.

Vision og målsætning

Verdensarv Stevns følger i sit arbejde den fælles vision og fælles målsætninger for Stevns Klint som verdensarvsområde, som beskrevet i Forvaltningsplan Stevns Klint 2017-2020.

Vision og målsætninger – Forvaltningsplan Stevns Klint 2017-2020

Vision

Stevns Klint er et velbevaret verdensarvsområde, som forvaltes og udvikles på et bæredygtigt grundlag i respekt for både de naturskabte og kulturelle værdier til glæde for nuværende og kommende generationer.

Arbejdet tager afsæt i følgende klare og faste, bærende principper: Gennem bæredygtighed, ved medejerskab og som generator for udviklingen af Stevns.

Målsætninger 2017-2020

- At leve op til UNESCO's krav og anbefalinger på området samt at kunne dokumentere dette.
- At tilsikre bæredygtighed, medejerskab og udvikling i alle aspekter af verdensarvsarbejdet.
- At udbrede det lokale, nationale og internationale kendskab og medejerskab til området.
- At tilsikre en klar arbejdsdeling mellem myndigheder og øvrige aktører på området.

2. Organisation

Foreningen blev stiftet 3. september 2013 som Udviklingsgruppen Stevns Klint og fik ved vedtægtsændinger d. 18. august 2016 navnet Verdensarv Stevns.

Foreningen flyttede 1. marts ind i flotte lokaler i Tinghuset, Algade 8, St. Heddinge.

Bestyrelse

Bjarne Østergård Rasmussen	Stevns Kommune (formand)
Thor Grønbæk	Stevns Kommune
Steen Nielsen	Stevns Kommune
Jan Jespersen	Stevns Kommune
Rikke Gliese-Mikkelsen	Stevns Kommune
Jens Carl Jørgensen	Østsjællands Museum (indtil 1. marts)
Jacob Salvig	Østsjællands Museum (indtil 1. marts)
Connie Duedahl	Stevns Erhvervsråd (indtil 29. november)
Charlotte Mannsteadt	Stevns Erhvervsråd (fra 29. november)
Kathrine Hendriksen	Stevns Turistforening
Michael Vagn Loft	Lokal Referencegruppe Verdensarv Stevns

Foreningen afholdt i 2017 seks bestyrelsesmøder.

Generalforsamling blev afholdt d. 18. april 2017. Jf. foreningens vedtægter var generalforsamlingen offentlig og med taleret for alle borgere i Stevns Kommune samt medlemmer af Østsjællands Museumsforening, Stevns Erhvervsråd og Stevns Turistforening. I alt ca. 30 personer deltog i generalforsamlingen.

Østsjællands Museum besluttede pr. 1. marts tidsubestemt at suspendere sin repræsentation i bestyrelsen, men har fastholdt sit medlemskab af foreningen.

Sekretariat

Direktør Tove Damholt (15. timer pr uge, fra 1. marts)

Site Manager Naja Habermann

Kommunikationskonsulent Ditte Wiese Winther-Rasmussen

Kommunikationskonsulent Karen Skov Brokøb (virksomhedspraktik og job med løntilskud, fra 21. august)

Lokal referencegruppe

Lokal referencegruppe er et høringsorgan for Verdensarv Stevns. Referencegruppen har til formål at sikre lokal inddragelse og forankring omkring verdensarvsarbejdet, som beskrevet i vedtægterne for Verdensarv Stevns.

Gruppen mødtes tre gange i 2017. På møde d. 4.1.2017 valgte gruppen både Michael Loft og Michael Kruse repræsentant til Verdensarv Stevns bestyrelse, efterfølgende blev det besluttet at Michael Loft deltager i bestyrelsesmøderne med Michael Kruse som suppleant.

Mødeaktive medlemmer 2017:

Michael Vagn Loft	Lodsejer nord
Poul-Erik Olsgaard	Lodsejer midt
Birgit Litrup	Lodsejer syd
Jens Henrik Andersen	Lodsejer syd
Malcolm Hinrichs	Lodsejer Højerup
Bo Henriksen	Selskabet Højeruplund
Jane Christoffersen	Stevns Fyrforening
Michael Kruse	Danmarks Naturfredningsforening
Erik Trøigaard	Friluftsrådet
Erik Vangsgaard	Havkajak Stevns
Jackie Stenderup	Amatørarkæologer på Stevns
Freddie Larsen	Rødvig Borgerforening

Geologisk referencegruppe

Geologisk referencegruppe er høringsorgan for Verdensarv Stevns og har til formål at sikre faglig inddragelse og forankring omkring arbejdet i Verdensarv Stevns – som beskrevet i vedtægterne for Verdensarv Stevns. På indstilling fra Jesper Milàn, Østsjællands Museum og sekretariatet nedsatte bestyrelsen d. 21. marts den geologiske følgegruppe med følgende sammensætning:

Jesper Milàn,	Østsjællands Museum (formand)
Morten Bjerager	GEUS
Stig Asbjørn Schack Pedersen	GEUS
Lars Stemmerik	Statens Naturhistoriske Museum
Pernille Hjort	Statens Naturhistoriske Museum
Kresten Anderskov	Institut for Geovidenskab.

Verdensarv Stevns er sekretariat. Første møde i den geologiske referencegruppe afventer afklaring af Østsjællands Museums ansvar og opgaver i forhold til verdensarvsarbejdet.

Verdensarvsrådet Stevns Klint

Verdensarv Stevns fungerer som sekretariat for rådet. Rådets primære opgave er at tilvejebringe et proaktivt koordineringsforum mellem lokale, stat og UNESCO-niveau.

Rådet mødtes to gange i 2017. Rådets medlemmer udgøres i 2017 af:

Stevns Kommune	Mogens Haugaard Nielsen, borgmester (formand/mødeleder) Bjarne Østergaard Rasmussen, formand for Natur-, Fritids- og Kulturudvalget Steen S. Hansen, formand for Plan- og Teknikudvalget
Slots- og Kulturstyrelsen	Bolette Lehn Petersen, arkitekt
Naturstyrelsen	Claus Jespersen, skovrider
Gjorslev Gods	Peter Henrik Tesdorpf, godsejer
Østsjælland Museum	Jens Carl Jørgensen, medlem af bestyrelsen Jacob Salvig, konst. direktør
Verdensarv Stevns	Tove Damholt, direktør Naja Habermann, site manager (referent)
Observatør Stevns Kommune	Bjørn Voltzmann, vicekommunaldirektør Berith Burkandt, leder Natur & Miljø
Observatør Stevns Turistforening	Kathrine Hendriksen, formand

3. Aktiviteter i 2017 jf. handlingsplan

Herunder findes en afrapportering af de aktiviteter Verdensarv Stevns har gennemført i 2017. Afrapporteringen tager udgangspunkt i foreningens handlingsplan, godkendt af Stevns Kommune.

1. Forum for drøftelse og udvikling af tiltag og koordinering

Fra Handlingsplan 2017:

Verdensarv Stevns bidrager til koordineringen af arbejdet for Stevns Klint som verdensarv. Verdensarv Stevns kan dog ikke agere på vegne af andres myndighedsområde.

- Agerer efter aftale med Stevns Kommune i udvalgte sammenhænge og relevante fora på vegne af kommunen i verdensarvsrelaterede spørgsmål.
- Er sekretariat for Verdensarvsrådet.
- Er ansvarlig for etablering og drift af referencegruppe med lodsejerrepræsentation, geologisk referencegruppe samt eventuelle øvrige referencegrupper.
- Varetager oprettelse af relevante ad hoc arbejdsgrupper.
- Sikrer, at bestyrelsen for Verdensarv Stevns fungerer som forum for drøftelse mellem centrale aktører.
- Assisterer opfølgning på opgaver beskrevet i forvaltningsplanen i samarbejde med Stevns Kommune.
- Deltager i Stevns Kommunes koordinationsgruppe for verdensarv.
- Indgår i fora hvor det er relevant, at verdensarvens interesser er repræsenteret f.eks. turismearbejde og besøgscenter.
- Koordinerer, udvikler og driver opgaver vedr. optimeret besøgsoplevelse (herunder hegn og skilte) i samarbejde med Stevns Kommune.
- Understøtter kommunens afklaring af arbejdsdeling mellem myndigheder og øvrige aktører omkring verdensarv.
- Understøtter fokus på prioritering af den samlede indsats i verdensarvsarbejdet.
- Understøtter evaluering og optimering af den samlede organisation herunder bla. referencegruppernes sammensætning, repræsentation og funktion.

Overordnet samarbejde og koordinering

Det koordinerende arbejde udgør fundamentet i særlige tilgang til verdensarv, som Stevns Klint er repræsentant for, og som UNESCO/IUCN har anbefalet, at der arbejdes videre med. Verdensarv Stevns havde også i 2017 stort fokus på samarbejde, koordinering og arbejdsdeling af verdensarvsopgaver.

Bestyrelsen for Verdensarv Stevns udgør det primære forum for samarbejde. Bestyrelsen fokuserede i 2017 på opstart af foreningen efter vedtagelse af nye vedtægter herunder fastlægnings af handlingsplan for 2017 samt indsatsområder for 2018, foreningens økonomi herunder arbejdet for direktør på fuld tid. Et særligt fokus var på koordinering af det samlede samarbejde, medejerskab og turisme.

Stevns Kommune har ansvaret udarbejdelse og opfølgning på forvaltningsplanen, som er det primære styringsredskab i det koordinerende arbejde. Planen blev revideret i 2017 og Forvaltningsplan 2017-2020 er godkendt af foreningens bestyrelse og kommunalbestyrelsen. Verdensarv Stevns bidrog til arbejdet med udarbejdelse og opfølgning.

Den koordinerende indsats bar i 2017 præg af, at museet i en periode suspendede sin repræsentation i bestyrelse og koordinationsgruppe og af uklarhed omkring ansvarsområder. Dialog omkring arbejdsdeling blev startet i august og præcisering af museets ansvarsområder i forhold til forvaltningsplanen blev iværksat i november 2017.

Verdensarvsråd

Verdensarvsrådet holdt to møder i 2017 og drøftede bl.a. igangværende projekter (f.eks. besøgscenter, Stevns Fyrcenter samt udvidelse af OMYA graveområde). Rådet havde desuden den reviderede forvaltningsplan i høring og bidrog med input til handlingsplan for Verdensarv Stevns.

Lokal referencegruppe

Den lokale referencegruppe mødtes tre gange i 2017 og gav input til monitoring og udarbejdelse af retningslinjer for aktiviteter (jf. forvaltningsplan). Gruppen havde den reviderede forvaltningsplan i høring og bidrog med input til handlingsplan 2017 og 2018 for Verdensarv Stevns. Desuden drøftedes de nye vedtægter for Verdensarv Stevns. Gruppens input deles med forvaltningen i Stevns Kommune og input fra møderne drøftes på bestyrelsesmøder for Verdensarv Stevns.

Geologisk referencegruppe

Den geologiske referencegruppe blev etableret i 2017. Første møde afventer afklaring af Østsjællands Museums rolle i verdensarvsarbejdet.

Turismestrategisk Samarbejdsgruppe

Verdensarv Stevns tog i 2017 initiativ til at få aktiveret den Turismestrategiske Samarbejdsgruppe, der blev etableret af Stevns Kommune i 2015 men ikke var aktiv. Stevns Kommune revitaliserede gruppen hvorefter Verdensarv Stevns, på opfordring fra gruppens øvrige medlemmer, blev tovholder. Se mere under afsnit 6 Erhverv og bæredygtig turisme.

Koordinationsgruppen

Sekretariatet for Verdensarv Stevns deltager i Stevns Kommunes koordinationsgruppe, der mødes en gang hver måned for at koordinere det daglige arbejde med verdensarv. Verdensarv Stevns kan ønske relevante emner på dagsordenen og refererer fra bestyrelsesmøder og viderebringer input fra referencegruppemøder. Verdensarv Stevns tovholder på fast gennemgang af kommende begivenheder for at sikre vidensdeling og for at være på forkant med begivenheder, som kan have betydning for kommunikation omkring verdensarv.

Ad hoc koordinering

Verdensarv Stevns var koordinerende for en række aktiviteter gennem ad hoc arbejdsgrupper og tilstræber at alle indsatser koordineres i forhold til forvaltningsplanen og i samarbejdet mellem Stevns Kommune og Østsjællands Museum og med fokus på medejerskab.

Et nyt samarbejde mellem Verdensarv Stevns, Selskabet Højeruplund, Stevns Kommune og Østsjællands Museum startede i 2017. Fokus i samarbejdet er forbedring af den generelle besøgsoplevelse i Højerup. Blandt de mange øvrige samarbejder var input i forbindelse med gravetilladelse ved Sigerslev Kridtbrud, nyt verdensarvssamarbejde med Stevns Bibliotekerne, indsats vedr. fossilindsamling Holtug Kridtbrud, dialog med Udvalget for Nyere Tids Arkitektur.

Det uformelle møde

Verdensarv Stevns prioriterer det uformelle møde: Døren til kontoret er altid åben og det prioriteres, at have tid til at snakke med dem, som kigger forbi. Henvendelserne spænder fra generel nysgerrighed over

for verdensarvsarbejdet og ønske om at deltage, til mere konkrete bekymringer og utilfredshed over konkrete forhold. Henvendelserne giver værdifulde input til arbejdet.

Kontorets placering i Tinghuset er optimal til at facilitere det uformelle møde. En udstilling af fossiler (venligst udlånt og monteret af Peter Bennicke) ved kontorets indgang virker sammen med kontorets smukke loft på bedste vis, som anledning til dialog.

Vi understøtter indsatsen for det uformelle møde ved en række aktiviteter. Indflytningen på Tinghuset og tiltrædelse af ny direktør blev markeret med Åbent Hus mandag d. 6. marts. I omegnen af 100 gæster kom for at hilse på bestyrelse og sekretariat, som bød på kaffe og kringle i salen på Tinghuset. Det var en stor succes med deltagelse af samarbejdspartnere og lokale borgere.

Blandt øvrige aktiviteter, som understøtter det uformelle møde, er Åbent Hus ved Store Heddinge By Night, reception for velkomsttiltag, deltagelse i geologiens dage, tur med verdensarvscampingvognen.

2. Kommunikation

Fra Handlingsplan 2017:

Verdensarv Stevns skal sikre bredt forankret viden omkring varetagelse af Stevns Klint som verdensarv og har særlig fokus på kommunikation såvel lokalt som nationalt og internationalt gennem implementering af den fælles kommunikationsstrategi.

- Udarbejder og implementerer fælles kommunikationsstrategi for Stevns Kommune, Østsjællands Museum og Verdensarv Stevns.
- Udbreder kendskab til verdensarvsarbejdet omkring Stevns Klint bla. gennem foredrag, oplæg og vidensdeling til en lang række målgrupper f.eks. verdensarvsfora, undervisningsinstitutioner, erhvervsliv, turismefora, presse.
- Udvikler ny visuel identitet.
- Optimerer hjemmeside.
- Udsender nyhedsbreve.
- Leverer input til andres foldere/kommunikation.
- Leverer understøttende kommunikation.
- Afklarer strategi for tilstedeværelse af Verdensarv Stevns i den digitale verden og sociale medier.

Kommunikationsstrategi

Kommunikationen er både bindeleddet mellem de tre aktører, som arbejder med verdensarven på Stevns, og er et vigtigt værktøj i formidling af arbejdet med verdensarven, men i særdeleshed også for at sikre den lokale forankring og det engagement, der arbejdes for.

I løbet af foråret færdigskrev Verdensarv Stevns et udkast til en kommunikationsstrategi med fokus på en understøttende og informerende kommunikation internt og en samlet kommunikation eksternt. Kommunikationsstrategien blev drøftet i koordinationsgruppen. Endelig godkendelse og implementering viderearbejdet med ny bestyrelse i 2018.

De pressehistorier som hhv. Stevns Kommune og Østsjællands Museum selv har skrevet, som omhandler verdensarven og verdensarvsarbejdet, har i overvejende grad været præsenteret for kommunikationskonsulenten i Verdensarv Stevns inden trykt i pressen. Det er et stort skridt og et vigtigt element for at sikre en samlet kommunikationsindsats og ønsket om, ikke at overraske hinanden med historier og tiltag, som de øvrige aktører først læser om i medierne.

Visuel identitet og logo

Verdensarv Stevns har som organisation fået sit eget logo, mens en samlet visuel identitet er udarbejdet for verdensarvsarbejdet. På den måde kan Verdensarv Stevns stå som selvstændig organisation, mens alt verdensarvsarbejdet har en fælles identitet, som er let for modtagerne at afkode.

Den visuelle identitet tager højde for de eksisterende visuelle identiteter for hhv. Stevns Kommune og Østsjællands Museum, så den kan understøtte og spille sammen med disse.

Den visuelle identitet bruges i alle sammenhænge, hvor det handler om verdensarvsarbejdet og i løbet af året, fik flere foldere, brochurer, annoncer og plakater gavn af den nye visuelle identitet.

Hjemmeside

Verdensarv Stevns foretog et stort grundarbejde i afdækning af behovet ved en hjemmeside, da hjemmesiden stevnsklint.org blev oplevet som svær at navigere i, med manglende indhold og svær at arbejde i.

I behovsafdækningen kom det tydeligt frem, at behovet ikke kun var at opdatere hjemmesiden for Verdensarv Stevns, men at lave en hjemmeside med udgangspunkt i brugerne, som har behov for ét samlet sted at finde viden om verdensarven, verdensarvsarbejdet og processerne.

Stevns Kommune og Østsjælland Museum, som begge har meget materiale om verdensarven og verdensarvsarbejdet liggende på deres respektive hjemmesider, er helt enige og ønsker også en samlet og samlende hjemmeside. Derudover vil VisitSydsjælland-Møn gerne være medspiller i denne løsning, for at sikre god viden til gæsterne og mere trafik på hjemmesiderne for hhv. verdensarven, VisitSydsjælland-Møn og verdensarvspartneres hjemmesider.

Verdensarv Stevns har i den forbindelse udarbejdet projektramme og kravspecifikation for en sådan og indhentet tilbud.

Det samlede projekt er dyrere end den nye hjemmeside for Verdensarv Stevns, som var kalkuleret med i 2017 og afventer derfor finansiel afklaring.

Nyhedsbreve

På trods af den øgede mængde historier i lokalpressen har der været et stort behov for tydeligere kommunikation af arbejdet med verdensarven, derfor blev der ultimo 2017 lanceret et nyhedsbrev fra verdensarven.

Nyhedsbrevet udsendes minimum seks gange årligt. Det skrives og administreres hos Verdensarv Stevns, men historierne dækker alle de tre aktører i verdensarvsarbejdet.

Verdensarv Stevns arbejder også for at de gode historier er med i nyhedsbreve hos andre relevante parter, blandt andet hos Stevns Erhvervsråd og så er de gode historier et vigtigt link til VisitSydsjælland-Møn.

Udover det eksterne nyhedsbrev, så har det også været diskuteret at lave et internt nyhedsbrev for alle de der arbejder omkring verdensarven. Denne form er ikke blevet realiseret, da behovet ikke er afdækket.

Presse

Kommunikationen til og med pressen er i løbet af 2017 flyttet sig fra i høj grad at være reaktivt, til at være proaktivt, og samarbejdet med især den lokale presse er tæt.

De tre aktører i verdensarvsarbejdet har via kommunikationskonsulenten i Verdensarv Stevns haft fokus på at levere aktuelle pressehistorier i alle genrer, og det er blevet vel modtaget i pressen. Alle historier har været bragt i minimum et medie.

I november var Verdensarv Stevns værter for lokalpressen til første uformelle møde parterne i mellem. Ved mødet deltog Verdensarv Stevns og Stevns Kommune (v. Bjørn Voltzmann). Målet med møderne er at tale med pressen om aktiviteter og planer i nærmere fremtid, som ikke nødvendigvis er parat til at være pressehistorier på tidspunktet, men som vil blive det. Møderne er uformelle og det aftales hvilke dele der kan citeres og ikke citeres fra møderne. Disse møder er planlagt til at foregå hvert halve år.

Udover de lokale, skrevne medier, så er der skabt god kontakt til TV2 Øst på flere historier, ligesom P4 Sjælland har bragt historie om naturpleje med geder, på Verdensarvs Stevns' foranledning.

P1 har jævnligt kontakt med kulturvejleder på Stevns, Lene Vestergård (som også er partner). Via denne kontakt har verdensarven og tiltagene omkring flere gange været i P1, ligesom kontakten er skabt, så Tove Damholt ved to lejligheder har været interviewet til kanalen. Tove Damholt var også i forbindelse med sin tiltræden som direktør *ugens gæst* på P4.

Understøttende kommunikation

Som en del af arbejdet for at sikre en fælles kommunikation, har Verdensarv Stevns lavet en oversigt med kontaktoplysninger på, hvem der ved hvad om hvilke områder relateret til klinten og verdensarven – f.eks. i forbindelse med journalister, der ringer.

Oversigten er lavet i samarbejde med koordinationsgruppen og er tilgængelig for alle der arbejder med verdensarven samt medlemmerne af de relevante bestyrelser og udvalg.

Eksterne oplæg og vidensdeling

Tove Damholt har holdt oplæg om Verdensarv Stevns opgaver for turisme samt status for besøgscenter. Ca. 60 fremmødte på Stevns Turistforenings generalforsamling 4.4.2017.

Tove Damholt holdt oplæg ved to workshops om bæredygtig turisme ved seminar for danske UNESCO-udpegninger på Dragsholm Slot d. 4. maj 2017. Deltagerantal i alt ca. 35 personer.

19. maj 2017 afholdt Naja Habermann oplæg for en gruppe af interessenter, primært fra erhvervslivet og verdensarvsorganisationen bag Roskilde Domkirke, med særlig fokus på partnerprogram og referencegruppe (ca. 30 personer).

Verdensarvscampingvognen

Campingvognen blev brugt ved netværksmøde for danske verdensarvssteder d. 15. marts, Verdensarvsdag d. 30. juni, TV2 i Rødvig 12.-14. juli (hvor der blev sendt indslag inde fra vognen) samt Smag på Stevns i Rødvig d. 5. august, Geologiens Dage d. 16. september, i forbindelse med verdensarvsformidling på biblioteket i efterårsferien i uge 42 og ved det nye tiltag med monitoreringsturen med gløgg.

Et forsøg med at have vognen stående fast i sommerperioden ved den frivillige turistinformation i Rødvig kunne ikke realiseres, da det ikke var muligt at finde en ansvarlig for at åbne og lukke vognen dagligt.

3. UNESCO

Fra Handlingsplan 2017:

Verdensarv Stevns udgør på vegne af Stevns Kommune det lokale bindeled til UNESCO via State Party (Slots- og Kulturstyrelsen).

- Besidder opdateret viden omkring verdensarvsarbejde nationalt og internationalt med særlig fokus på lokal forankring og bæredygtig turisme.
- Repræsenterer Stevns Klint på vegne af Stevns Kommune ved verdensarvsmøder i nationale og internationale verdensarvsrelevante fora.
- Sikrer informationsflow mellem Stevns Klint og UNESCO via State Party (Slots- og Kulturstyrelsen).
- Sikrer, at State Party er orienteret inden der træffes beslutninger af væsentlig betydning for verdensarven.
- Forestår den praktiske udførelse af monitorering og periodic reporting.
- Indhenter og formidler alle relevante historier vedrørende verdensarv i Stevns til pressen, i samarbejde med Stevns Kommune og Østsjællands Museum.
- Assisterer med kommunikation om verdensarv til samarbejdspartnere som Visit Sydsjælland-Møn, Østsjællands Museum, Stevns Kommune og Stevns Erhvervsråd.
- Udvikler fælles kommunikationstiltag med de øvrige verdensarvssteder i Rigsfællesskabet.

Verdensarvskonventionen er fundamentet for arbejdet med verdensarv. Verdensarv Stevns har til opgave at sikre, at verdensarvskonventionens intentioner implementeres i det daglige verdensarvsarbejde.

Verdensarv Stevns udgør på vegne af Stevns Kommune det lokale bindeled til UNESCO via State Party (Slots- og Kulturstyrelsen) og varetager funktionen som Site Manager.

Verdensarv Stevns sikrer, at State Party er orienteret inden der træffes beslutning om tiltag relevante for verdensarv bl.a. gennem Verdensarvsrådet Stevns Klint. Verdensarv Stevns har således i 2017 bl.a. informeret State Party om:

- planer for udvikling af trappe ved Sigerslev Kridtbrud
- projektet med trappe ved Stevns Fyrcenter
- fondsansøgning om udvikling af Højeruplund og Boesdal.

Verdensarv Stevns fungerer også som kontakt til UNESCOs rådgivende organ for natursites, IUCN, f.eks. i forbindelse med IUCNs World Heritage Outlook.

IUCNs World Heritage Outlook

UNESCOs rådgivende organ vedr. natursteder og verdensarv, IUCN, gennemførte i 2017 en evaluering af alle natursteder på verdensarvslisten, herunder Stevns Klint. Verdensarv Stevns assisterede IUCN ved, i dialog med Kulturstyrelsen og Stevns Kommune, at identificere en uvildig ekspert til at gennemføre skrivebordsundersøgelsen og med at tilvejebringe relevante dokumenter herunder monitoringsrapporter, nuværende og tidligere forvaltningsplan inkl. referencegruppens kommentarer, opfølgninger på handlinger til forvaltningsplan og henvisning til frednings sag samt besøgscenteransøgning.

Den samlede evaluering for Stevns Klint er, at bevaringstilstanden klassificeres som god, at status for kerneværdien klassificeres som høj og stabil, den overordnede trusselvurdering som meget lav, og den overordnede beskyttelse og forvaltning klassificeres som meget effektiv, dvs. Stevns Klint vurderes til at tilhøre bedste kategori.

Verdensarv Stevns holder sig løbende opdateret med viden og bidrager til videndeling omkring verdensarvsarbejde nationalt og internationalt bl.a. ved at indgå i det nationale og nordiske samarbejde:

Rigsfællesskabets verdensarvssteder

Verdensarv Stevns var d. 15.3.2017 vært for det halvårslige heldagsmøde for Rigsfællesskabets verdensarvssteder, hvor omkring 25 verdensarvsprofessionelle mødes for at drøfte aktuelle problemstillinger og udveksle erfaringer. Mødet havde temaet er "Lokal involvering", som er en grundsten i forvaltningen af Stevns Klint og er noget, vi er kendt for i omverdenen. Mødet omfattede et besøg på Stevns Klint.

Netværkets andet møde blev afholdt d. 3. oktober i Vadehavscenteret. Dagsordenen omfattede nyt fra det nordiske verdensarvssamarbejde, samarbejdet med VisitDenmark samt videndeling omkring forvaltningsplaner og markedsføring. Fra Stevns Kommune deltog Tove Damholt, Berith Burkandt og Tine Jensen.

Nationalt UNESCO-netværk

Et nationalt UNESCO-netværksseminar blev afholdt d. 4. maj 2017 på Dragsholm Slot i samarbejde mellem Den Danske UNESCO-nationalkommission og Odsherred UNESCO Global Geopark. Seminaret havde deltagelse af danske UNESCO-udpegninger og steder med ansøgninger om udpegninger inden for Verdensarv, Global Geopark og Man and the Biosphere Programme. Naja Habermann og Tove Damholt deltog. Tove Damholt med introducerende præsentation i forbindelse med to workshops om bæredygtig turisme. Deltagerantal i alt ca. 35 personer.

Nordic World Heritage Conference

Det årlige møde for de nordiske verdensarvssteder blev i år afholdt d. 11.-14. september 2017 i Rauma, Finland. Mødet er et væsentligt forum for videndeling omkring det nordiske såvel som det internationale arbejde med verdensarv. Tove Damholt og Naja Habermann repræsenterede Stevns Klint. Konferencens tema var: "Living in World Heritage and Community Involvement".

4. Beskytte og bevare Stevns Klint

Fra Handlingsplan 2017:

Verdensarv Stevns har ansvar for monitoring samt for at optimere kommunikation mellem de mange aktører i arbejdet med beskyttelse og bevaring samt til slutbruger. En væsentlig del af dette arbejde foregår ved at sikre en bredt forankret viden om verdensarv bla. gennem udvikling af bæredygtig turisme, (partnerprogram), medinddragelse af lokalbefolkning og anden kommunikation og formidling.

- Gennemfører, evaluerer og afrapporterer monitoringsprogram.
- Gennemfører i samarbejde med Stevns Kommune registrering af skred og skredrisiko.
- Gennemfører i samarbejde med Stevns Kommune nærmere præciserede naturplejeprojekter
- Indgår i arbejdet med udvikling af retningslinjer for at sikre, at gældende retningslinjer følger UNESCOs retningslinjer og anbefalinger.
- Koordinerer kommunikation af retningslinjer til offentligheden for f.eks. fossilindsamling og aktiviteter.

Monitoring

Verdensarv Stevns har igen i 2017 gennemført monitoring efter det oprindelige program etableret i 2013 hvor der monitoreres på 14 parametre herunder monitoring af skred. Dog blev tidligere års spørgeskema til publikumsanalyse erstattet med uformelle kvalitative interview, og der er etableret en fast procedure for registrering af henvendelser fra borgere til Stevns Kommune og Verdensarv Stevns. Samtidig er der gennemført en indsats for at inddrage "øjne og ører på klinten", dvs. dialog og indberetninger fra lodsejere og andre som bruger meget tid langs klinten.

Monitoringsrapporter for 2015 og 2016 er afsluttet. Med henblik på at sikre input til monitoringsarbejdet og styrke det generelle kendskab til monitoringstilstanden er resultaterne drøftet med bestyrelse, referencegruppe og Verdensarvsrådet. Rapporterne er tilgængelige på www.stevnsklint.org.

I 2017 blev følgende parametre monitoreret:

- Tilbagerykning og erosion
- Hærværk og indsamling af geologisk materiale generelt
- Forskningsmæssig indsamling af geologisk materiale
- Udsigtspunkter
- Flora og Fauna
- Affald i naturen
- Ny forskning
- Formidling
- Lodsejer- og borgersamarbejde
- Slitage på besøgsstederne
- Besøgstilfredshed
- Besøgstal
- Trafikbelastning
- Parkering
- Trafikbelastning

Det nuværende monitoringsprogram har i 2017 gennemgået evaluering med henblik på at sikre, at monitoreringen har maksimal effekt: at vi monitorer relevante parametre, at vi monitorer på den mest effektive måde og ikke mindst, at vi sikrer, at resultaterne bliver brugt. Som led i evalueringen er gennemført en række dialogmøder med de forskellige aktører, der er involveret i monitoreringen. Arbejdet med revision fortsættes i 2018.

Kommunikation af regler

For at sikre at regler for indsamling og aktiviteter overholdes, er kendskabet til dem afgørende.

Verdensarv Stevns udgiver folder om indsamlingsregler på dansk, tysk og engelsk og stiller den til rådighed for bl.a. Østsjællands Museum, som er ansvarlig for at udbrede informationen til skoler, forskere og amatørgeologer.

Verdensarv Stevns kommunikerer til lokale og turister bl.a. gennem information på skilte og trykt materiale, som etableres i samabrejde med andre efter behov. På grund af hårdhændet indsamling i Holtug Kridtbrud har Verdensarv Stevns i samarbejde med Naturstyrelsen udarbejdet og ophængt nyt skilt som redegør for regler for fossilindsamling.

En væsentlig strategi er at sikre, at så mange som muligt har interesse i at beskytte klinten og ved hvordan man gør det. Her er venneprogram og ikke mindst partnerprogrammet en meget væsentlig indsats. Mange af partnerne har en stor kontakt med gæster i området, og gennem partnerprogrammet får de et øget kendskab til verdensarv inkl. retningslinjer.

Sigerslev Kridtbrud

I forbindelse med en idéfase omkring ny gravetilladelse for OMYA a/s, har Verdensarv Stevns indsendt en række forslag vedr. mulighed for forskning, bevaring af profiler, bruddet som aflastning af verdensarvsområdet i forhold til fossilindsamling, etablering følgegruppe til reetablering samt input til rekreative tiltag.

Stevns Kommune, Østsjællands Museum og Verdensarv Stevns har samarbejdet omkring præcisering af idéer, og de enkelte organisationer har alle indgivet svar. Svaret fra Verdensarv Stevns rummer også input indhentet fra den geologiske referencegruppe.

Naturpleje

En række naturplejeprojekter er gennemført i samarbejde med Stevns Kommune herunder supplerende slåning af trampestien samt rydning af krat og opsætning af fodhegn v. Højeruplund.

Som en efterhånden fast tradition blev 11 geder igen udsat på klinten under Højerup Gamle Kirke i april, under stor bevågenhed fra publikum og pressen. Gederne er effektive naturplejere på et svært tilgængeligt område og medvirker til at friholde grænselagene for opvækst af træer. Dyrene går i området ca. en måned.

Stevns Kommune afholdt igen i år en succesfuld international Work Camp i samarbejde med Mellempølsdal Samvirke. Gruppen af unge fra hele verden arbejdede med pleje af naturområder langs klinten og bidrog således til opfyldelse af forvaltningsplanen. Verdensarv Stevns bidrog bl.a. med at dække omkostninger til afholdelse af work camp og med introduktion omkring verdensarv. Både lokalaviser og TV2Øst dækkede besøget flot.

Boesdal

Udvalget for Nyere Tids Arkitektur under Landsforeningen for bygnings- og landskabskultur afholdt sommerekursion til Stevns Klint (Boesdal Kalkbrud, Stevns Fyr, Sigerslev Kridtbrud). Verdensarv Stevns formidlede, at dagen rummede dialog med såvel Verdensarv Stevns som Stevns Kommune særligt omkring Pyramiden i Boesdal. Dagen bød på spændende drøftelser af bevaring af lokal industrikultur og muligheder for fremtidigt samarbejde herunder drøftelser af udvalgets tanker vedr. fredning af Pyramiden.

5. Medinddrage lokalbefolkningen

Fra Handlingsplan 2017:

Verdensarv Stevns skal arbejde for at medinddrage lokalbefolkningen i forhold til beskyttelse, naturpleje, formidling samt turisme og rekreativ udvikling i relation til Stevns Klint som verdensarv.

- Gennemfører mindst en verdensarvsdag i 2017.
- Faciliterer partnerprogram og sikrer udvikling i samarbejde med Stevns Erhvervsråd.
- Stiller verdensarvscampingvogn til rådighed for partnere.
- Sikrer drift af lokal referencegruppe.
- Støtter driften af relevante arbejdsgrupper.
- Understøtter initiativer som medinddrager lokalbefolkningen i verdensarvsarbejdet f.eks. i tredjemandsregi (f.eks. KLINT).

Medejerskabsprogram

”Vores Verdenarv” er et nyt program for medejerskab udviklet i 2017. Det samlede program vil bestå af tre elementer: Venneprogram for privatpersoner, partnerprogram for virksomheder/organisationer/foreninger og produktprogram for produkter. Programmet præsenteres ved nytårskur d. 29. januar 2018.

Verdensarvsdag

Verdensarvsdag blev afholdt i og foran Tinghuset d. 30. juni fra 17-20 i forbindelse med Store Heddinge By Night. Programmet omfattede præsentation af partnere, børneaktiviteter, verdensarvscampingvogn og salg af verdensarvsmad (STU Horisonten) samt oplæg om besøgscenter, turisme og fremvisning af den nye KLINT dokumentar. Temaet om turisme var valgt efter afstemning på Facebook. Vejret var dårligt, men trods det summede Tinghuset af liv med de opstillede partnere og mange besøgende, som udtrykte glæde ved at se Tinghuset og indgik i mange gode uformelle snakke om partnerprogram, verdensarv, turisme og meget andet. Præsentationen af de nye partnere trak mange tilhørere, herunder pressen. Fremmødet til de annoncerede oplæg i Retssalen var meget begrænset. Spørgsmål fra de fremmødte blev indsamlet og svarene gjort tilgængelig online på www.stevnsklint.org. Det anslås at der har været mindst 150 personer igennem huset på dagen.

Det interne samarbejde bag arrangementet sprudlede af godt humør og samarbejdsvilje. Hovedkræfterne var fra Verdensarv Stevns (Naja Habermann, Ditte Wiese- Rasmussen, Tove Damholt), Stevns Kommune (Tine Jensen, Morten Svarre, Bjørn Voltzmann) samt turismekonsulent Thor Nielsen. STU Horisonten stillede med en elev til at assistere med kaffeservering i salen, hvilket var en kæmpe hjælp. Erfaringerne fra dagen bliver taget med videre til næste års verdensarvsdag.

Verdensarvens Venner

Venneprogrammet udspringer af et ønske om at understøtte lokalbefolkningens interesse for medejerskab til verdensarven på Stevns. Målet er at give alle mulighed for at være en del af arbejdet med og fællesskabet omkring verdensarv. Venneprogrammet er åbent for alle privatpersoner, medlemskab er gratis, uforpligtende og giver adgang til nyhedsbrev, særlig Facebookgruppe samt tilbud om deltagelse i verdensarvsrelaterede specialarrangementer. Venneprogrammet lanceres i februar 2018.

Partnerprogram

Partnerprogram for virksomheder/organisationer/foreninger er beskrevet under denne beretnings afsnit 6 Erhverv og bæredygtig turisme. I 2017 havde programmet særlig fokus på at gøre programmet bredere og mere inkluderende.

Verdensarvsgløg

En offentlig gløggtur langs klinten i verdensarvscampingvognen. Målet er at give flere borgere mulighed for at være en del af arbejdet med og fællesskabet omkring verdensarv og samtidig indsamle input til forvaltningen af verdensarven (nye retningslinjer for aktiviteter langs klinten, monitoring sæson 2017 og nyt monitoringsprogram). Verdensarv Stevns og Stevns Kommune står bag initiativet.

Lokal referencegruppe

Den lokale referencegruppe er etableret for at sikre, at væsentlige lokale interesser inddrages og synlige aktiviteter koordineres. Gruppen giver selv udtryk for, at det er yderst væsentligt, at den reelt bliver hørt og inddraget, og lægger samtidig vægt på, at den ikke bliver brugt som generel legitimering af beslutninger. Efter en udvidelse af gruppen i 2014 har flere medlemmer i løbet af 2016 og 2017 trådt ud. Nogle af personlige årsager eller som følge af fredningsprocessen, mens andre er stoppet, fordi de ikke fandt arbejdet relevant for dem eller deres organisation.

De aktive medlemmer viste også i 2017 meget stort engagement og bidrog med kvalificerende input til en bred vifte af relevante forhold, herunder vedtægter, organisation, forvaltningsplan, monitoring og retningslinjer og ikke mindst ved at understøtte dialogen med lokalområdets borgere om verdensarvsrelaterede forhold.

Naturentusiasterne

Naturentusiasterne er en selvkørende gruppe af naturkyndige, som kerer sig om naturen langs Stevns Klint. Gruppen mødes jævnligt og tager ture langs klinten med forskellige naturtemaer. Verdensarv Stevns tilbyder løbende gruppen støtte.

Geologiens Dage

Geologiens Dage blev markeret d. 16. september kl. 11-13, hvor geolog Jesper Milàn fra Østsjællands Museum bød på fortællinger om tilblivelsen af Fiskelerets navn, og direktør Tove Damholt fra Verdensarv Stevns fortalte med udgangspunkt i verdensarvscampingvognen og de nye velkomsttiltag om UNESCO verdensarv og om hvordan der bliver arbejdet med det ved Stevns Klint. I alt deltog 27 personer.

KLINT dokumentar

Verdensarv Stevns har støttet en dokumentarfilm om den musikdramatiske forestilling KLINT. Filmen, som er produceret af Lene Vestergård, findes i to varianter: 2 min og 30 min, begge med engelske undertekster. Filmen er nu tilgængelig på YouTube. Dokumentarfilmen blev lanceret ved et premierearrangement finansieret af Stevns Kommunes Natur-, kultur- og fritidsudvalg, NFK. Verdensarv Stevns varetog planlægningen og gennemførelse af arrangementet.

Jan Jespersens (NFK) åbnede med tale, Tove Damholt (VS) fortalte om baggrund for støtte. Efter forestillingen berettede Lene Vestergård og Birgit Løkke, som stod bag KLINT, om processen og om hvordan de kunne engagere de mange lokale og frivillige. Flere gæster bød ind med, hvor stor en oplevelse det havde været for dem og hvordan deres forståelse af Stevns, Stevns Klint og verdensarven havde bidt sig fast i dem. I alt kom godt 50 gæster samt Dagbladet.

Verdensarv på biblioteket

I nyt samarbejde med Stevns Bibliotekerne og kulturkonsulent i Stevns Kommune, Morten Svarre blev der gennemført et efterårsferiearrangement for børn på St. Heddinge Bibliotek. I fem dage kunne man hugge i en kæmpe kridtblok leveret fra OMYA, man kunne male fossiler med kunstner Annette Sjølund, høre KLINT læst op og i øvrigt afspillet mens man huggede efter fossiler. Og så kunne man låne et utal af bøger med hjem om emnerne.

En udløber af efterårsferiearrangementet blev et projekt, hvor den stevnsboende landart-kunstner, Bo Karberg i samarbejde med en gruppe børn, førte kridtblokken videre til et kunstværk på plænen ved biblioteket. Værket blev indviet 1. december.

6. Erhverv og bæredygtig turisme

Fra Handlingsplan 2017:

Verdensarv Stevns skal sikre, at verdensarvsarbejdet sker i samarbejde mellem relevante aktører og ifølge forvaltningsplanens vision og målsætninger og derved også UNESCOs anbefalinger omkring bæredygtig turisme.

- Indgår i turismearbejdet med særligt ansvar for at sikre, at der udvikling sker på en bæredygtig måde og i overensstemmelse med verdensarvskonventionen.
- Understøtter arbejdet med at gennemføre aktiviteter beskrevet i Stevns Kommunes turismepolitiske redegørelse. Arbejdet afventer nærmere afklaring med Stevns Kommune.
- Faciliterer partnerprogram og sikrer udvikling i samarbejde med Stevns Erhvervsråd.
- Indgår i relevante fora for lokale udviklingstiltag herunder turisme og undervisning.

Turismestrategisk samarbejdsgruppe

Verdensarv Stevns tog i 2017 initiativ til at få aktiveret den Turismestrategiske Samarbejdsgruppe, der blev etableret af Stevns Kommune i 2015, men ikke var aktiv. Stevns Kommune revitaliserede gruppen hvorefter Verdensarv Stevns, på opfordring fra gruppens øvrige medlemmer, blev tovholder. Første møde blev afholdt d. 21. september og herefter månedlige møder.

Formålet med gruppen er at udvikle og skabe sammenhængskraft i turismeudviklingen med udgangspunkt i den Turismepolitiske Redegørelse for Stevns Kommune 2015-2020.

Gruppens medlemmer er:

Stevns Kommune, Bjørn Voltzmann

Stevns Turistforening, Kathrine Hendriksen

Stevns Erhvervsråd, Thomas Christensen, Thor Nielsen

Østsjællands Museum, Ilse Sørensen

VisitSydsjælland-Møn, Susanne Lassen

Verdensarv Stevns, Tove Damholt

Arbejdet tager udgangspunkt i den turismestrategiske redegørelse og fokuserede i opstartsfasen på at skabe ejerskab til redegørelsen, styrke samarbejdet mellem gruppens medlemmer og på at skabe overblik over hvilke opgaver og ansvar som varetages af de enkelte medlemmers organisationer som afsæt for at skabe et samlet overblik over udførelsen af opgaverne beskrevet i redegørelsen.

Verdensarv Stevns gennemførte opgaven med at skabe overblik over alle de mange aktiviteter beskrevet i redegørelsen, indsamle informationer fra de enkelte organisationer om igangværende aktiviteter og udarbejde en oversigt i tabelform. Processen var tidskrævende, men førte til øget afklaring og overblik som afsæt for det videre arbejde.

Partnerprogram

En større udviklingsprogram for det eksisterende partnerprogram blev iværksat i 2017 og er prioriteret højt. Formålet med revisionen var at udvikle en realistisk og ambitiøs plan for et partnerprogram, som er attraktivt for såvel verdensarvsarbejde som partnere, og skaber værdi for mange kommercielle og non-kommercielle virksomheder og organisationer.

Det grundige forarbejde omfattede en inspirationstur til Vadehavet, hvor sekretariatet deltog sammen med Thomas Christensen, Jesper Yde og Thor Nielsen fra Stevns Erhvervsråd. Vi besøgte først Nationalpark Vadehavets sekretariat for at blive klogere på deres arbejde og bevæggrunde for partnersamarbejder og derefter seks meget forskellige partnere inkl. overnatning, fødevarerproducent og formidling. I den videre udvikling indgik indgående dialog med VisitSydsjælland-Møn for at sikre, at partnerprogrammets aktiviteter understøtter og udnytter den tværkommunale markedsføringsindsats.

Mens udviklingsarbejdet pågik, var der kun minimal aktivitet i det eksisterende program. Trods det blev der gennemført en ansøgningsrunde, og partnerudvalget mødtes d. 15. juni og udpegede fire nye partnere: Stevnsbladet, Skelbæk Friskole, Ragnhilds Minde B&B og Danish Water Taxi. De nye partnere blev præsenteret på Verdensarvsdag d. 30. juni.

Sikkerhed

Stevns Kommune har ansvar for sikkerhed langs Stevns Klint og udarbejder som led arbejdet en beredskabsplan. Verdensarv Stevns har i 2017 bidraget til gennemgribende revision og implementering af beredskabsplanen med særligt henblik på effektiv kommunikation.

7. Markedsføring

Fra Handlingsplan 2017:

Markedsføring af Stevns Klint varetages på en række niveauer. Verdensarv Stevns arbejder for målrettet markedsføring af Stevns Klint som besøgsattraktion.

- Arbejder for at sikre, at kernehistorien er kendt hos aktører som markedsfører Stevns Klint som besøgsattraktion bl.a. gennem etablering og udvikling af partnerprogram.
- Stiller verdensarvscampingvogn til rådighed for partnerprogrammets medlemmer.
- Indgår i fælles projekt om content marketing mellem de danske verdensarvssteder og Visit Denmark.
- Vedligeholder, udlåner og promoverer verdensarvscampingvognen.

Verdensarv Stevns har som udgangspunkt ikke et selvstændigt markedsføringsbudget.

I al kommunikation og markedsføring fra Verdensarv Stevns står kernefortællingen om Stevns Klint som verdensarvssted tydeligt.

Verdensarv Stevns markedsfører primært Stevns Klint som verdensarv via de, der har kontakt med gæsterne. Det vil altså sige, at Verdensarv Stevns assisterer med og understøtter viden hos en række virksomheder og organisationer, hvis virke er for gæster.

Verdensarv Stevns arbejder for at understøtte samarbejdet mellem turismeaktører på Stevns og VisitSydsjælland-Møn bla. gennem arbejdet som tovholder for Turismestrategisk Samarbejdsgruppe og ikke mindst gennem partnerprogrammets aktiviteter, som udvikles og afstemmes i forhold til VisitSydsjælland-Møns indsats.

Content Marketing

Content Marketing er et begreb som ligger et sted mellem markedsføring og pressearbejde/samarbejde med interessenter. Sammen med de øvrige verdensarvssteder i Danmark har vi haft kontakt med VisitDenmark, som gerne vil promovere verdensarvsstederne mere, både nationalt og internationalt. For at gøre det let for VisitDenmark, så har vi lavet en såkaldt content pakke, med årshjul med tekster, billeder og video, som de frit kan bruge. Pakken er lavet i samarbejde med både turismekonsulenten, Stevns Erhvervsråd, naturvejleder m.fl. På sigt skal pakken udvides med artikler og forskellige arrangementer. Samme contentpakke gøres tilgængelig for VisitSydsjælland-Møn.

VisitSydsjælland-Møn

Verdensarv Stevns indgår i tæt samarbejde med VisitSydsjælland-Møn og har i løbet af 2017 styrket denne kontakt, dels gennem arbejdet i den Turismestrategiske Samarbejdsgruppe og delse i arbejdet med velkomstplatformene, afdækning af hjemmesidebehov, brochurer og i planlægningen af kommende indsatser i partnerprogrammet mv.

For sæsonen 2018 udgiver VISM en mere magasinpræget tryksag til turister og gæster på Sydsjælland og Møn. Verdensarv Stevns har købt en såkaldt advertorial, en betalt artikel, som skal handler om verdensarven og partnerprogrammet med fokus på, hvad man som gæst får ud af det. Desuden har

Verdensarv Stevns for Stevns Kommune skrevet en artikel om Boesdal Kalkbrud, som fortæller om både verdensarven og stedet historie og muligheder.

Verdensarvspartnerne

Som partner er det et krav, at man formidler kernehistorien om Stevns Klint som verdensarv. For at sikre denne form for markedsføring, så stiller Verdensarv Stevns brochuremateriale om Stevns Klint til rådighed for partnerne og hjælper dem med tekster til egne hjemmesider, brochurer m.m.

En tilpasset contentpakke til partnerne er besluttet og leveres i 2018, så de har adgang til årshjul, tekster og billeder også, for at markedsføre verdensarven. Ligeledes er det besluttet at der i 2018 gennemføres en samlet indsats for styrket digital synlighed gennem fælles løft.

Brochureoverblik

Verdensarv Stevns kortlagde sammen med turismekonsulent Thor Nielsen de mange turistrettede brochurer på Stevns. Samtidig lavede Verdensarv Stevns en undersøgelse med de mange forskellige personer og steder, som har turistkontakt, for at afdække hvilke brochurer/tryksager de har, hvilke de bruger og hvilken type information de savner at kunne udlevere til gæster. Undersøgelsen indgår i baggrund for beslutning om videre udgivelser af materialer for Stevns Turistforening og Stevns Kommune.

8. Funding

Fra Handlingsplan 2017:

Verdensarv Stevns arbejder for at tilvejebringe finansiering til drift og udvikling herunder nye initiativer.

- Understøtter koordinering af ansøgninger omkring ekstren finansiering.
- Er løbende opmærksom på og afsøger muligheder for at tilvejebringe finansiering til drift og udvikling af Stevns Klint som verdensarv i regi af foreningen eller andre aktører inden for verdensarvsarbejdet.

Stevns Turistforening støttede med kr. 250.000 til en række velkomsttiltag i Højerup og Boesdal til sæson 2017 for at sikre gæsterne en god oplevelse samt information om kommende planer for udvikling af området. Bag ansøgningen står en bred projektgruppe bestående af Stevns Kommune, Verdensarv Stevns, Selskabet Højeruplund og Traktørstedet Højeruplund.

Yderligere fondsansøgninger afventer afklaring af ansøgninger i forhold til Stevns Kommunes ansøgning til besøgscenter.

9. Besøgscenter

Fra Handlingsplan 2017:

Stevns Kommune er hovedansvarlig for etablering af et velkomstcenter. Forretningskonceptet for formidling er jf. besøgscenteransøgningens kommissorium forankret hos Stevns Kommune, Østsjællands Museum og Verdensarv Stevns.

- Indgår i arbejdet med særligt ansvar for at sikre, at projektet etableres på en bæredygtig måde og i overensstemmelse med verdensarvskonventionen.

Stevns Kommune er hovedansvarlig for etablering af et velkomstcenter. Verdensarv Stevns afventer afklaring af endelig rolle i forhold til udvikling og drift af besøgscenter.

10. Formidling og forskning

Fra Handlingsplan 2017:

Østsjællands Museum har ansvar for forskning og formidling af geologi og kulturhistorie jf. Museumsloven og nomineringsdokumentet. Verdensarv Stevns skal arbejde for forskning og formidling af Stevns Klints enestående universelle betydning og kan udgøre et forum for drøftelse og udvikling af tiltag og koordinering samt gennemførelse af formidling og forskning.

- Understøtter forskning i emner med relevans for udvikling af verdensarvsområde, f.eks. destinationsudvikling, værdiskabelse, verdensarv og fysisk planlægning.

- Koordinerer udvikling, gennemførelse og drift af information og formidling uden for museets adresser f.eks. Højeruplund og Boesdal i samarbejde med relevante interessenter og i overensstemmelse med forvaltningsplanen og kommunale planer for udvikling (herunder besøgscenteransøgning).
- Tovholder for koordinerende formidlingsgruppe med deltagelse af Stevns Kommune og Østsjællands Museum.
- Er sekretariat for den geologiske referencegruppe.

Forskning

Verdensarv Stevns kontaktes jævnligt af personer, der laver forskningsprojekter/specialer og arbejdet med at understøtte disse henvendelser vægtes højt. I 2017 har Verdensarv Stevns givet input til fem forskellige projekter, to fra Københavns Universitet samt et fra henholdsvis RUC, Lunds Universitet og Professionshøjskolen Absalon. Input består oftest i at tilvejebringe viden, materiale og kontakter, deltage i spørgeskemaundersøgelser og interviews af kortere eller længere varighed. Blandt projekterne kan nævnes et specialeprojekt omkring udviklingsperspektiver som følge af verdensarvsudpegning.

Velkomsttiltag 2017

Verdensarv Stevns påtog sig opgaven som projektleder for et projekt, som havde til formål at sikre besøgende ved Højerup og Boesdal information omkring verdensarv, information omkring igangværende udviklingstiltag samt bedre hjælp til at finde rundt i området ved Højerup. Projektet udsprang af et nyt samarbejde mellem Verdensarv Stevns, Selskabet Højeruplund, Stevns Kommune og Østsjællands Museum.

Naja Habermann blev projektleder, og gennemførte projektet sammen med række nøglepersoner (særligt Ditte Winther-Rasmussen, Tine Jensen og Morten Svarre, begge Stevns Kommune) og arbejdsgruppen med deltagelse af repræsentanter fra Selskabet Højeruplund, Traktørstedet Højeruplund og Stevns Kommune. Østsjællands Museum var med i projektets første fase. Projektets styregruppe bestod af Berith Burkandt, Stevns Kommune, Jens Carl Jørgensen, Selskabet Højeruplund; Tove Damholt, Verdensarv Stevns.

Projektet kom til at indeholde platforme med information om hvad man kan opleve, pyloner med information om igangværende projekter, en folder for Højerup, markering af en ny stiføring ved Højerup og en pæl med vejvisning i Højerup. Stevns Kommune valgte at støtte ved at opsætte tilsvarende platforme og pyloner ved Stevns Fyrcenter.

Ved monitoringen ydede Stjerneholdet en stor og velorganiseret indsats.

Projektet blev støttet med generøst tilskud på kr. 250.000 fra Stevns Turistforening.

De nye velkomsttiltag i Højerup og Boesdal blev indviet d. 16. juni med en markering i først Højerup, siden Boesdal. Formanden for Stevns Kommunes udvalg for Natur, Kultur og Fritid /bestyrelsesformanden for Verdensarv Stevns holdt tale og der var pænt fremmøde af borgere og presse.

Projektet foregik i et udsøgt samarbejde mellem de involverede personer og organisationer. I Verdensarv Stevns blev projektet prioriteret højt og krævede i hele gennemførelsesperioden store interne ressourcer bl.a. med udarbejdelse af koncept, tekster, kort samt tilsyn med produktion, opsætning og koordinering.

Erfaringerne fra den første sommer viser, at tiltagene bliver brugt og at der er en overordnet tilfredshed med informationstiltagene. Der har dog været kritik omkring, at placeringen er for langt fra publikum i Højerup og Boesdal, samt at informationen var svært tilgængelig for kørestolsbrugere. Evalueringen tages med i det videre udviklingsarbejde.

Efterårsferie på biblioteket

Stevns Bibliotekerne gik i 2017 aktivt ind i formidling af verdensarv (se afsnit 3.5).

Koordinerende formidlingsgruppe

Etablering af en koordinerende formidlingsgruppe med deltagelse af Stevns Kommune og Østsjællands Museum afventer afklaring af ansvarsfordeling på området.

Geologisk referencegruppe

Den geologiske referencegruppe blev formelt etableret (se afsnit 3.1).

11. En veldrevet organisation

Fra Handlingsplan 2017:

Verdensarv Stevns skal være en veldrevet organisation.

- Konsoliderer Verdensarv Stevns som veldrevet organisation (herunder etablering af kontrakt med Stevns Kommune, forretningsorden for bestyrelse og referencegrupper).
- Etablerer relevante retningslinjer og procedurer samt årshjul f.eks. for udarbejdelse af handlingsplan, budget mv.
- Sikrer at organisationen er smidig og løbende tilpasser og udvikler sig i forhold til relevante arbejdsopgaver og samarbejdspartnere.
- Fastlægger proces for præcisering og strategisk udvikling af foreningens ansvars- og arbejdsområder i forhold til handlingsplan og kontrakt mellem Stevns Kommune og Verdensarv Stevns.

Kontrakt og årshjul

Kontrakt mellem Verdensarv Stevns og Stevns Kommune blev godkendt af bestyrelsen d. 26. oktober 2017 og besluttet på Kommunalbestyrelsesmøde d. 30. november 2017. Efter kontrakten var etableret, kunne årshjul for bestyrelsens arbejde udarbejdes.

Handlingsplan 2017

Handlingsplan for 2017 blev i marts og april udarbejdet med afsæt i foreningens vedtægter samt formål, vision og målsætning jf. Udkast til Forvaltningsplan Stevns Klint 2017-2020 samt input fra sekretariat og bestyrelse og efter høring i Verdensarvsrådet og Lokal Referencegruppe jf. foreningens vedtægter §10. Handlingsplanen blev fremlagt på foreningens generalforsamling.

Handlingsplan 2018

På basis af input fra bestyrelsen samt input fra forvaltningen Stevns Kommune, Verdensarvsrådet Stevns Klint og Lokal referencegruppe blev Handlingsplan for Verdensarv Stevns 2018 og fremsendt til Stevns Kommune jf. foreningens vedtægter §10.

Regnskab

I samarbejde med revisor blev udarbejdet nyt format for regnskabsopfølgning, som giver bestyrelsen et bedre overblik over aktuelt og forventet forbrug sammenholdt med budget.

Arbejdsdeling

Den fortløbende indsats for at sikre en arbejdsdeling kombineret med faste ugentlige møder for sekretariatets medarbejdere har medført en større gennemskuelighed og effektivitet i indsatsen, hvilket har haft en positiv effekt på hverdagen for sekretariatets medarbejdere.